

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Viljandi Kultuuriakadeemia
Kunstide ja tehnoloogia õpetaja õppekava

Ester Must

**ÕPETAJATE KOGEMUSED IMPROTEATRI PÕHIMÕTETE KASUTAMISEST
ÕPETAJATÖÖS**

Magistritöö

Juhendaja: Liana Roos, MA, teadustegevuse koordinaator

Viljandi 2023

Resümee

Õpetajate kogemused improteatri põhimõtete kasutamisest õpetajatöös

Viimastel aastate jooksul on Eestis aina rohkem populaarsust kogunud erinevad improtrupid ning improteatri põhimõtteid on hakatud rakendada ka pedagoogikas. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja improga kokku puutunud Eesti üldhariduskoolide õpetajate kogemused seoses improteatri printsiipide kasutamisega õpetajatöös. Sellest lähtuvalt püstitasin uurimisprobleemi selgitamiseks, kuidas rakenduvad pedagoogikas improteatrist tuntud printsiibid õpetajate kogemuste kaudu. Töö teoreetiline osa annab ülevaate improteatri olemusest, põhilistest printsiipidest ning nende rakendamisest pedagoogikas. Eesmärgi väljaselgitamiseks viisin läbi kvalitatiivse uurimuse ja intervjueerisin viit improkogemusega õpetajat. Intervjuudest selgus, et õpetajad kasutavad oma töös printsiipe arutelude hõlbustamiseks ja tundide mitmekesistamiseks. Õpetajad on muutunud enesekindlamaks, julgemaks, nende suhtlusoskus on paranenud, nad on parema kohanemisvõimega ja tundide ettevalmistamine ja läbiviimine on muutunud lihtsamaks. Samad muutused avalduvad ka õpilastel. Improteatrist tuntud printsiibid on kasulikud vahendid, mida pedagoogikas rakendada, arvestades tunni eesmärgi ja õpilaste vajadusi.

Märksõnad: improteater, improvisatsioon, impro, pedagoogika, printsiibid, õppeprotsess

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Improvisatsioon ja improteater.....	6
1.1 Improteater.....	6
1.2 Improteatri printsiibid ja improle omased tegurid.....	7
2. Impro kasutamine pedagoogikas.....	9
2.1. Improvisatsiooni roll õpetamisprotsessis.....	10
2.2 Improteatri printsiipide kasutamine õppeprotsessis.....	11
3. Metoodika.....	13
3.1 Valim.....	13
3.2 Andmekogumine.....	15
3.3 Andmeanalüüs.....	16
4. Tulemused.....	17
4.1 Impro kasutamine õpetajatöös.....	17
Improvisatsiooni roll õpetajate arusaamades.....	17
“Jah, ja” printsiibi rakendamine õpetajatöös.....	18
Teadliku impro kasutamine.....	18
Teised impro printsiibid õpetajatöös.....	19
Impro printsiipide kasutamise põhjused.....	19
Impro töövahendina.....	20
4.2 Kogemused impro rakendamisest õpetajatöös.....	22
Muutused õpetajatöös.....	23
Muutused õppijates.....	25
Muutused suhetes õpilaste ja kolleegidega.....	26
Väljakutsed impro kasutamisel.....	27
Impro võimalused õppeprotsessis.....	29
Arutelu.....	31
Kasutatud kirjandus.....	35
Lisad.....	38
Lisa 1. Intervjuu kava.....	38
Lisa 2. Kodeerimine ja kategooriate moodustamine.....	39
Summary.....	40

Sissejuhatus

Terminid “impro” või “improviseerimine” seostuvad esmalt teatri või muusikalise improvisatsiooniga. Improvisatsioon on praktika, mis hõlmab näiteks näitlemist, tantsimist, laulmist, muusikainstrumentide mängimist, rääkimist, kunsti loomist või ka probleemide lahendamist, reageerimist hetkes ja vastust keskkonna ja sisetunde stiimulitele (Adu & Adu, 2014). Improteater katab eelmainitud valdkondi ja tegevusi suurel määral.

Viimaste aastate jooksul on Eestis aina rohkem populaarsust kogunud erinevad improtrupid, kes esitavad improetendusi laval nii ise kui ka koolitavad välja uusi inimesi, kes on tuttavad impro põhimõtetega. Impro harrastamisel on täheldatud positiivseid mõjusid näiteks esinemishirmu ja ärevushäirete all kannatavatele inimestele (Sheesley, Pfeffer & Barish, 2016). Sellega tegelemine aitab arendada suhtlemis-, koostöö- ja probleemilahendusoskuseid ja eneseanalüüsivõimet (Schwenke *et al.*, 2021). Erinevate oskuste arendamiseks tellivad ka näiteks ettevõtted oma töötajatele improkoolitusi (Longtin & Rossing, 2016).

Õpetajatöö on oma olemuselt sageli improvisatsioon (Holdhus *et al.*, 2016). Improteatri põhimõtteid on hakatud rakendama ka pedagoogikas. Kõige tavapärasem on kasutada õppetöös erinevaid mängu, mille puhul impro on klassiruumis kasutusel niiõelda töö- või õppevahendina. See muudab õppe mängulisemaks ja aitab õpilastel avaneda (Berk & Trieber, 2009). Printsipiide rakendamine on aga pigem sisemine protsess, mille puhul õpetaja lähtub tunni läbiviimisel improga tegelemisel omandatud teadmistest ja kogemustest. Sel juhul on impro vahend, mis lihtsustab õpetaja tööd ja muudab tema mõtteviise (Adu & Adu, 2014).

Improvisatsiooni tundmine annab õpetajatele teadmised loomingulisusest, mõjutusvahenditest ja kriitilisest mõtlemisest ehk oskust näha ja mõista nähtuste vahelisi loogilisi seoseid nende toimumise kontekstis, mis kokkuvõttes julgustab ennast usaldama ja annab enesekindlust juurde. Tihti tuleb improvisatsioon appi just ootamatutes olukordades ja aitab õpetajatel kiiremini ja lihtsamalt muuta näiteks tunni käiku või tegevuste sisu (Adu & Adu, 2014). Impro võib muuta õpetaja sisemisi mõtlemisviise ja hoiakuid, muutes sisekõne jaatavaks, vähendades hirmu eksida ja vajadust tundide sisu viimse detailini ette planeerida (Golwitzer, 2018).

Käesolevas töös keskendun improteatrist tuntud printsipiide rakendamise uurimisele lähtudes õpetajate kogemustest. Magistritöö koosneb kahest osast - teooriast ja uurimisest.

Teooriaosa esimeses peatükis kirjutan lähemalt improvisatsioonist, improteatri olemusest ning olulisematest ja kõige enam kasutatavatest printsiipidest. Teises peatükis teen ülevaate improvisatsiooni rollist õpetamisprotsessis ja improteatri printsiipide kasutamisest õppetöös. Teises osas annan ülevaate empiirilisest uurimusest, sealhulgas kirjeldan kasutatud metoodikat, esitan tulemused, arutelu ja järeldused.

1. Improvisatsioon ja improteater

Võib öelda, et igapäevaelu on enamjaolt improvisatsioon. Seda käsitletakse kui intuitiivset, spontaanset ja millelegi reageerivat tegevust. Näiteks ei saa ette planeerida dialoogi teise inimesega, sest on võimatu aimata, mida vestluspartner ütleb või kuidas ta öeldule reageerib. Kõik tegevused, sündmused, vestlused, otsused ja käigud sõltuvad suurel määral teistest inimestest ja ettenägematutest asjaoludest. Vahel aga kasutatakse improvisatsiooni plaanide ebaõnnestumisel või millegi ootamatu juhtumisel ehk tuleb teha ümberkorraldusi. Ootamatu vihmajärg korral tuleb välja otsida vihmavari, töötaja haigestumisel on vaja asendajat, eksamil läbikukkumisel tuleb leppida kokku uus eksamiaeg ja veeta õhtud oodatud puhkuse asemel õppides (Holdhus *et al.*, 2016).

Täpsema definitsiooni kohaselt on improvisatsioon praktika näitlemisest, tantsimisest, laulmisest, muusikainstrumentide mängimisest, kunstiteoste loomisest, probleemilahendusest ja reaktsioonidest stiimulitele. Selle mõjul võivad tekkida uued mõttemustrid, praktikad, struktuurid, sümbolid ja uued käitumisviisid. Kõige efektiivsem on see tsükel siis, kui praktiseerijal on põhjalik intuitiivne ja tehniline arusaam probleemidest ja vajalikest oskustest antud valdkonnas. Improvisatsiooni saab käsitleda kohapeal aset leidva spontaanse tegevusena. Improvisatsiooni oskuseid saab rakendada paljude erinevate võimaluste või vormidena nii kunstilistes, teaduslikes, füüsilistes, kognitiivsetes, akadeemilistes kui ka mitteakadeemilistes distsipliinides (Adu & Adu, 2014).

1.1 Improteater

Improteater ehk edaspidi ka **impro** on teatrivorm, milles etenduse või stseeni süžee, tekst ja tegevused sünnivad kohapeal. Impronäitlejad, edaspidi **improviseerijad**, saavad etenduse loomiseks inspiratsiooni publikult ning publiku poolt pakutud sõnadest ja väljenditest (Improteater, *s.a.*).

Impro on peamiselt koomilise sisu ja suunaga, aga leidub ka truppe, kes keskenduvad draamale või nende kahe kooskasutamisele (The Hideout Theatre, *s.a.*). Kuigi oma olemuselt vaba ja ilma stsenaariumita, on selles vormis kindlad reeglid ja printsiibid, mis mõjutavad ja lihtsustavad laval toimuvat ning improviseerijate tegevust (About Improv, *s.a.*).

Kaasaegne impro sai alguse 20. sajandi keskpaigas USA-s teatriteadlase ja koolitaja Viola Spiolini eestvedamisel ning koolitaja ja teatrilavastaja Keith Johnstone viis improteatri

ka laiemalt Euroopa publikuni (Johnstone, 2020). Improvisatsiooni ja improteatri meetodeid on Eesti teatris ja mitmete Eesti teatriõpetajate poolt kasutatud palju varemgi, kuid esimeseks kaasaegse improteatriga tegelevaks ettevõtmiseks peetakse 2007.-2008. aastatel teatriõpetajatele koostöös Soome Stella Polarise improteatriga Arena MTÜ korraldatud kursusi ja 2009. aastal Viljandi Kultuuriakadeemia lõpetanud näitlejate improetendust “Katusel kollane kass”. Rednar Annuse eestvedamisel sai alguse Eesti Improteater. Eesti Improteatri eeskujul on tekkinud mitmed improtrupid ja improkomöödia kollektiivid. Hetkel tegutsevatest tuntumad on Improteater IMPEERIUM ja Ruutu10 (Improviseeritud teater Eestis, *s.a.*).

Tänu improtruppide poolt korraldatavatele töötubadele, koolitustele, kursustele ja avatud tundidele leiavad paljud inimesed tee impro juurde. Improkomöödiateater Ruutu10 koolitab välja uusi improviseerijaid moodulõppe süsteemi põhjal. Ruutu10 improõpe on neljast moodulist koosnev õppekava, mille käigus omandab õpilane vajalikud teadmised improteatrist, et edukalt nautida improvisatsiooni laval ja eraelus. Iga järgnev moodul eeldab eelmise läbimist (Ruutu10, *s.a.*).

Lisaks toimuvad impro õppimiseks huvilistele avatud improtunnid ja grupitreeningud, millest võivad osa võtta igas vanuses ja erineva kogemusega inimesed. Nendes harrastatakse improt turvalises ja toetavas keskkonnas, sealhulgas arendatakse koostööskust, stseenide loomist ja esinemist. Tunnid koosnevad peamiselt *short form* impro alla kuuluvatest mängudest ja tegevustest, algavad tutvumis- ja nimemängudega ning lõpevad tagasisideringiga, kus räägitakse meeldinud hetkedest ja kogemustest ning tihti analüüsitakse ka oma enesetunnet.

1.2 Improteatri printsiibid ja improle omased tegurid

Impro on mitmeid erinevaid vorme. *Short form* ehk lühivormi impro alla kuuluvad lühikesed stseenid ja mängud, näiteks Sõnahaaval lugu, Reisile sinuga, Vasaku käe Vello jm. *Long form* ehk pikkvorm hõlmab mitmetest stseenidest koosnevat pikemat ja terviklikku etendust puäntidega, milles iga järgnev stseen ei ole alati eelmisega seotud. Tuntuimaks näiteks on formaat Harold, milles improviseerijad loovad stseene lähtudes publiku poolt antud inspiratsioonisõnast ja enda loodud seostest (Improv Encyclopedia, *s.a.*). *Narrative improv* ehk narratiivimpro on lugu jutustav pikk formaat, milles on rohkem aega karaktereid ja nendevahelisi suhteid välja arendada (Jackson, *s.a.*).

Impro tegemisel on oluline teada mõningaid printsiipe, mis hoiavad toimuvat laiali valgumast ja viivad tegevust edasi. Kui tavalist etendust hoiab koos stsenaarium ja pähe õpitud repliigid, siis improvisatsioonilise teatri näitlejate tegevus ja räägitav tekst lähtub printsiipide ja reeglite teadmised (Drinko, 2020). Impro printsiipe on erinevate allikate kohaselt väga palju alatest üldistest kuni väga spetsiifilisteni.

Selleks, et käivitada laval tegevust, küsivad improviseerijad publikust inspiratsioonisõna. Lisaks aitab see luua improviseerijatel nendega kontakti. Vahel küsitakse mõne publikukuliikme initsiaale, ametit või midagi, mida ta enne etendusele tulekut tegi; või minnakse konkreetsemaks ja küsitakse küsimus stiilis “Õelge midagi, mida te tavaliselt ei tahaks kingituseks saada”. Publiku abiga pannakse paika asukoht, omadused, tihti ka karakteri nimi ja stseenis kasutatavad kujuteldavad objektid (Gauss, 2019). Füüsilistest objektidest kasutatakse laval enamasti vaid toole. Kõik ülejäänud objektid kujutatakse pantomiimis ehk liikumise, žestide ja miimikaga (EKSS 2009 sub **pantomiim**).

Improvisatsiooni käsitlevas kirjanduses on esile kerkinud neli rakendusliku improvisatsiooni keskset printsiipi: võta kõik pakkumised vastu, tunne ära “kingitused”, toetu igale ideele (ehita ideede peale tegevust) ja toeta kaasimproviseerijaid. Impros enim kasutatav “Jah, ja” läbib kolme esimest printsiipi (Longtin & Rossing, 2016). See on kõige tuntum ja olulisem printsiip improga tegelemisel ning tähendab, et improviseerija aktsepteerib öeldut/tehtut ja panustab sellesse omalt poolt. Ta võib võimendada emotsiooni, pakkuda lisaks mingeid tegevusi või lahendusi, või olukorda täiendada (Panayotova, 2018). “Jah” ütlemine tähendab, et improviseerija aktsepteerib kõik pakkumised, mida kaasimproviseerijad esitlevad, ta ei blokeeri ega keeldu ideedest, on tähelepanelik.

Pakkumise või kingina võetakse kõike, mis aitab improstseeni üles ehitada ja edasi viia, näiteks iga kaasimproviseerija ütlus, emotsioon, väljendus. Aktsepteerimise ja pakkumiste äratundmise printsiibid tähendavad ka seda, et improviseerijad ei tee vigu (Longtin & Rossing, 2016). Impros vigu ei eksisteeri- kõik tehtavad valikud on võimalused, mitte vead (Panayotova, 2018). Valesti öeldud sõna, segiaetud karakterid ja teised eksimused ei ole siinkohal mitte probleemid, vaid võimalused arendada lugu uutes suundades. Sellest lähtub printsiip, mille järgi tegutsemine võidab tegevusetust. Millegi tegemine või ütlemine selle asemel, et lihtsalt paigal seista ja vaikida kartuses, et eksitakse, on alati parem, sest viib stseeni edasi (Alger, 2005).

Lugu ei saa ainult läbi aktsepteerimise edasi liikuda, iga improviseerija vastutab pakkumiste edasiarendamise ja laiendamise eest. Improvisatsioon on põhimõtte poolest meeskonnatöö. Tasub lasta ka kontrollivajadusest lahti, sest tulemus ei sõltu üksikisikust, vaid

kõigi osaliste koostööst. Improviseerija peab olema hea kuulaja ja märkama piasju, et omalt poolt midagi lisada (Panayotova, 2018). Impro üks põhimõtetest on oma kaaslaste näitamine heas valguses ja nende toetamine. Head improviseerijad ei ürita teisi kuidagi varju jätta või ennast tähtsamaks teha. Nad vastava üksteise pakkumistele jaatavalt ja kasutavad neid loo edasiarendamiseks (Longtin & Rossing, 2016).

Lugude arendamiseks on erinevaid võimalusi, näiteks eelnevalt väljatoodud printsiip, mille kohaselt tegevus võidab tegevusetust. Impros tuleb püsida hetkes ja mitte liigselt ette mõelda järgmiseid käike või repliike, sest järgnevat on võimatu ette näha, täpselt nagu igapäevasuhtluses- tegevus toimub alati siin ja praegu (Alger, 2005). Pakkumistele aitab lisandusi teha oma peas seoste loomine, mille kohaselt on ühest asjast võimalik tuletada mitu teist. See omakorda väldib olukordi, kus laval valitseb vaikus (Panayotova, 2018). Kui improviseerija saab inspiratsioonisõnaks näiteks “jalgpall”, aga tal sellel teemal põhjalikud teadmised puuduvad, võib ta oma mõttekäiguga ka näiteks liikuda üldisemalt spordi või mõne pallimängu peale, kasvõi sellele, et palliga on võimalik kogemata pihta saada.

Ülejäänud impros kasutatavad printsiibid on võimalik suurelt osalt tuletada nendest neljast peamisest põhimõttest. Berk ja Trieber (2009) on lisaks neile maininud ka usaldust, spontaansust ja loojutustamist, mitteverbaalset kommunikatsiooni (pantomiim ja emotsioonide edastamine) ja head kuulamisoskust.

2. Impro kasutamine pedagoogikas

Õpetaja saab oma töös kasutada erinevaid lühivormi improst tuntud mängu, mille abil arendada õpilaste julgust ja eneseväljendusoskust, näiteks nimede meeldejätmismäng uue klassikoosseisuga tutvumisel. Taoliste mängude kasutamine muudab õppetöö õpilaste jaoks huvitavamaks ja toetab nende arengut. Need aitavad õpilastel end loomingulisemalt väljendada, vähendavad eksimishirmu, parandavad suhtlemisoskust, aga tõstavad ka teadlikkust enese õpikohtadest ja arenguvõimalustest (Berk & Trieber, 2009). Sama toimib mitte ainult õppijate, vaid ka õpetaja enda puhul. Tema strateegiad impro printsiipide kasutades võivad olla “nähtamatud”- sisemised mõtlemisviisid, hoiakud, tegutsemised, spontaansus (Golwitzer, 2018).

Selles peatükis kirjutan lähemalt improvisatsiooni rollist õpetamises, sealhulgas millised õpetajatöö aspekte saab seostada improtehnikate- ja teadmistega ning esimeses peatükis väljatoodud printsiipide kasutamisest ja kasutamisevõimalustest õppeprotsessis.

2.1. Improvisatsiooni roll õpetamisprotsessis

Improvisatsioon on õpetaja jaoks justkui “tööriistakast”, millest vajadusel sobilikke vahendeid valida. Paljud koolitundides kasutatavad tegevused ja etapid ning ka õpetamisprotsess tervikuna ise on oma loomult improvisatsioonilised (Longtin & Rossing, 2016). Sawyer'i (2004) järgi on hea loominguilise õpetamise tunnuseks tasakaal struktureerituse ja improvisatsiooni vahel. Tema arvamuse kohaselt on klassiruumis toimuv tihtipeale liiga struktureeritud ja ettekirjutatud ning seda peaks muutma, sest kui õpetajad omandaksid improvisatsioonilise praktika oskuseid, siis õpiksid õpilased palju tõhusamalt (Sawyer, 2011).

Improvisatsioonitehnika tundmine võib muuta õpetaja enesekindlamaks. Rossing'i ja Hoffmann Longtin'i (2016) järgi on impro vastulause negatiivsetele reaktsioonidele tundmatute ideede osas, lubades nii õppijatel kui õpetajatel vabalt arutleda ja arutada. Kuna õpetamine on improvisatsiooniline, siis sügav, muutuv õppimine eeldab koostööd ja ühist pingutust protsessis osalevate õppijate ja õpetajate hulgas. Improvisatsiooni kasutamine õppemeetodina õpetajakoolitust läbivate tudengite seas aitab tõsta nende teadlikkust iseendast – oma häälest, meelest, kehast – ja teistest inimestest koostöö ja empaatia osas. Samuti annab see tulevastele õpetajatele võimaluse tunnetada enda rolli ning õppida toimetulekut keerulistes olukordades (Toivanen *et al.*, 2011).

Õpetajatelt oodatakse tunnikavade ja- konspektide ettevalmistamist, kus on kirjalikult ja struktureeritult kirjas tunni etapid, tegevused, omandatavad oskused ja mõisted. Kui õpetaja peaks näiteks haigestuma, saab asendaja kavast lähtudes ise tunni läbi viia. Tunnikonspekt on justkui käsikiri või stsenaarium, mille järgi näitlejad laval etendust annavad. Olenevalt tunni iseloomust võib klassis olla ühtne ansambel, mille korral panustavad nii õpetaja kui õpilased, või on õpilased publikuks klassi ees esinevale õpetajale (Sawyer, 2004). Erinevalt teatrilavast ei ole koolitunnis teada, mida õpilased järgmiseks ütlevad või teevad ning õpetaja tegevus sõltub õpilaste etteastest. Näiteks on uus õpetaja valmistanud ette tunni teemal, mida lapsed on juba eelmisel aastal täpselt samas vormis käsitlenud või selgub, et õpetaja on oma õpilaste võimeid alahinnanud ja tunniülesanne valmib 10 minutiga.

Õppevahendite ja õppematerjalide loomine kuulub samuti impro valdkonda. Improvisatsioon kontseptsioonina on defineeritav tehnikana täiesti uue vahendi, instrumendi, materjali ja seadme leidmiseks või olemasolevate ümbermuutmiseks mingi kindla funktsiooni täitmise jaoks. Et õpetaja suudaks improviseerida, peab ta oma mõtlemises olema

innovatiivne, leidlik ja loominguline (Adu & Adu, 2014). Tihti peavad just alustavad õpetajad tegelema oma süsteemi loomise ja vajalike õppevahendite valmistamisega.

2.2 Improteatri printsiipide kasutamine õppeprotsessis

Improteatrist tuntud printsiipe saab nende tundmisel teadlikult kasutada tundide läbiviimisel, sealhulgas ka ettenägematutes olukordades. Printsiipide kasutamine õppetöös on nii-öelda sisemine strateegia, mis mõjutab rohkem õpetaja tegevusi ja mõtteviise ning võib jääda õpilastele nähtamatuks (Golwitzer, 2018). Siinkohal on tema “lavapartneriteks” õppijad ja mõnel juhul ka kolleegid, juhul kui klassis on näiteks abiõpetaja või tugiisik.

“Jah, ja” printsiip on abiks mõtete kogumisel ja diskussiooni tekitamisel. Selle mõtteviisi juurutamine klassis loob toetava õpikeskkonna, milles õpilased tunnevad end mugavalt võtmaks riske ja uurimaks teadmisi (Golwitzer, 2018), printsiibi järgimine hõlbustab ka arutelu ning loob jaatava õhustiku võistleva asemel. Seda praktiseeriv õpetaja aitab õpilastel oma mõtteid ja arvamusi rohkem esile tuua ja väljendada ning keskenduda vähem nende eksimustele. Vigu ja ebaõnnestumisi tuleb võtta kui võimalusi (Longtin & Rossing, 2016).

Lisaks on see abiks ajurünnakute läbiviimisel, aidates näiteks gruppitöodes arendada mõtete sidusust. “Jah, ja” võib kaitseda ka enesekriitika ja tsensuuri eest, sest eksimusi ei karistata. Selle asemel, et mingeid olukordi ja tegevusi takerdumiseni üle mõelda ja analüüsida, aitab jaatava mõtteviisi praktiseerimine vältida enese tagasihoidmist ja minna rohkem vooluga kaasa (Golwitzer, 2018).

Impro tuntuim printsiip tuleb kasuks ka enesehinnangule ja enesekindlusele. “Jah, ja” printsiibi järgi talitavad inimesed parandavad suure tõenäosusega oma suhtlemisoskust ning need, kes suudavad mõelda kriteeriumiteta, parandavad ka oma meeskonnatööoskuseid ning suurendavad oma loovust ja uuenduslikkust (Moshavi, 2001). Suhtlemis- ja meeskonnatööoskused paranevad tänu võimalusele olla “jaatava” mõtteviisiga ning panustada vestlusesse või tiimitöösse äraütlemist ja eitavat mõtteviisi kohtamata. Lähtudes ühtlasi ka printsiibist, mille kohaselt vigu ei eksisteeri, on nii õpetajad kui õpilased palju julgemad pakkuma välja uuenduslikke ideid ning väljendama oma mõtteid ilma pikema sisemise analüüsita (Benjamin & Kline, 2019).

Pakkumiste vastuvõtmise printsiibi kohaselt peavad õpetajad olema valmis uued ideed vastu võtma, et nende võimalusi uurida. Nii oma töös õpilaste kui ka kolleegidega peavad õpetajad olema valmis improviseerima, kasutades ideid, sõnu või liigutusi ja nende peale

“ehitama”. Teisisõnu peavad õpetajad ütlema “jah”, võtma vastu pakkumise, seda täiendama, omalt poolt panustama ja avastama uusi võimalusi. Läbi selle protsessi rakendub koostööskuse arendamine. Õpetajana tuleb teadlik olla partneritest, kellega koostööd tehakse, et suurendada teineteisemõistmist ja suutlikkust tõhusalt suhelda (Adu & Adu, 2014). Klassiruumis aitab see printsiip õppida paremini tundma õpilaste vajadusi ja huvisid ning kaasata neid näiteks tundide ettevalmistamise protsessi, kolleegidega hõlbustada näiteks ainealast lõimingu.

Õpilaste vajadustele vastu tulles peab õpetaja viibima hetkes ja tegema vajadusel ümberkorraldusi. Vahel tähendab see terve plaani ümbermuutmist, vahel ainult väikeste muudatuste tegemist. Selleks võib olla erinevaid põhjuseid: näiteks kui õpilastel on raskusi millegi mõistmisega, on õpetajal võimalus muuta meetodeid või võtta olukorda laiemalt, et käsitleda teemat sügavamalt või liikuda edasi uue osa juurde. Klassi haldamise juures, mis ajaga areneb, peab õpetaja võtma vastu kiireid otsuseid ja iga otsus mõjutab nii järgmist järgmist situatsiooni kui ka olukorda kaasatud isikuid, siinkohal nii õpetajat kui õpilasi. Kuna tundides toimuv sõltub ühistest arusaamadest ja suhtlusest, peab õpetaja olema võimeline tähelepanelikult kuulama ja suutma tõlgendada iga osa tunnist, et teha valikuid, mis oleks kasulikud kõigile õpilastele (Holdhus *et al.*, 2016). Golwitzer (2018) mainib ka, et lihtsalt tähelepanelik kuulamisoskus on õpetaja töö juures väga oluline, et osata kaaslas(t)e, antud juhul kolleegide või õpilaste, ideid toetada.

Eelnevalt “Jah, ja” printsiibi juures mainitud toetava õpikeskkonna ja üldise positiivse õhustiku loomine tuleneb suuresti õpetaja hoiakust ja õpilaste arusaamast, et õpetaja on kohal, ta kuulab, toetab ja reageerib nende initsiatiivile (Seppänen *et al.*, 2019).

Kokkuvõttes võib tõdeda, et improvisatsioonil on õpetajatöös oluline roll. Seni on Eestis impro kasutamist pedagoogikas uurinud Enel Murakas (2018), käsitledes impromängude mõju nooremale kooliastmele. Ka mujal maailmas läbi viidud uuringud keskenduvad peamiselt mängude ja tegevuste mõju uurimisele õpilaste vaatepunktist, mitte niivõrd improvisatsioonile kui õpetaja töövahendile. Näiteks on Slazak (2013) uurinud improvisatsiooni õpetamist gümnaasiumiosas kasvatamaks loovat ja kriitilist mõtlemist ja Lobman (2010) improvisatsioonilist õpetamist mängimisele orienteeritud klassiruumides. Siiski on tegemist teemaga, mis vajab täiendavat uurimist õpetamise ja õpetajakoolituse kontekstis, et teada saada, kuidas improvisatsioonilised praktikad õpetamisel võiksid haridust ja õpilaste õppimist toetada (Aadland *et al.*, 2017). Sellest lähtuvalt tõstatub uurimisprobleem: kuidas rakenduvad pedagoogikas improteatrist tuntud printsiibid õpetajate kogemuste kaudu? Siinse magistr töö eesmärgiks on selgitada välja improga kokku

puutunud Eesti üldhariduskoolide õpetajate kogemused seoses improteatri printsiipide kasutamisega nende igapäevatoos. Lähtuvalt uurimisprobleemist soovin uurimisküsimustega selgitada välja:

1. Kuidas kasutavad õpetajad improst omandatud printsiipe oma õpetamises?
2. Kuidas on impro ja selle printsiipide kasutamine õpetajate arvates muutnud õppeprotsessi?

3. Metoodika

Käesoleva töö puhul on tegemist kvalitatiivse uurimisega. Kvalitatiivne uurimisviis keskendub sotsiaalsetele nähtustele ja inimese sisemistele nähtustele, sealhulgas mõtetele, eesmärkidele, hoiakutele, tõekspidamistele, tähendustele, arvamustele, elukogemustele ja elukreedole (Õunapuu, 2014).

Valisin selle viisi, sest see võimaldab leida kõige paremini vastuseid küsimustele inimeste isiklike kogemuste, mõtteviiside ning arvamuste osas. Samuti aitab see uurida sotsiaalseid nähtusi ning seda, kuidas inimesed oma igapäevastes interaktsioonides neid nähtusi tõlgendavad. Kuna uurin oma magistritöös õpetajate kogemusi impro printsiipide kasutamise kohta, siis Strömpli (2020) andmetel aitab valitud meetod keskenduda inimeste subjektiivsetele kogemustele ja tegevustele, annab aimu sisemaailma kohta ja sellest tulenevalt analüüsida nende käitumist ja suhteid teiste inimestega.

3.1 Valim

Valimi moodustamise strateegiaks oli ettekavatsetud valim, mis omakorda arenes osaliselt lumepallivalimiks. Valisin osalejaid algselt oma teadmistest ja kogemustest lähtuvalt ning uuritavad soovitasid omalt poolt veel inimesi, kellega ühendust võtsin (Õunapuu, 2014). Valimi moodustamise kriteeriumiteks oli respondentide töötamine või töökogemus üldhariduskooli õpetajana ning kokkupuuded impro ja improteatriga ja selle printsiipide rakendamisega õpetajatöös. Kaks õpetajat olid intervjuu läbiviimise ajal õpetajatööst eemal lapsehoolduspuhkuse tõttu.

Valimisse kuulus 5 uuritavat, kelle taustaandmed on välja toodud tabelis 1. Kahe uuritavani jõudsin tänu eelteadmisele, et uuritavad on olnud või töötavad õpetajana ning omavad kokkupuudet improga. Teiste uuritavate leidmiseks sain osaliselt infot ühelt uuritavalt ning lisaks avaldasin üleskutse Facebooki grupis “Ruutu10 õpilased ja juhendajad”, mis

koondab endas selle konkreetse improtrupiga seotud inimesi. Sealt leidsin kokku 2 uuritavat ja sain lisaks 3 soovitusi. Kirjutasin uuritavatele nii e-mailile kui ka Facebooki Messengeri. Pöördusin kokku 8 inimese poole ja sain 2 äraütlemist, ühe uuritavaga ei õnnestunud kontakti saavutada. Üks äraütelnutest tõi põhjuseks, et tal puudub teemaga piisav kokkupuude ja teine ei leidnud aega intervjuus osalemiseks.

Tabel 1. *Uuritavate taustaandmed*

Nimi (pseudonüüm)	Õpetajana töötamise kogemus aastates	Õpetatav aine ja kooliaste	Kokkupuude improga	Improga alustamise aasta
Hele	8	Arvutiõpetus II kooliaste	Moodulõpe, avatud improtund	2016
Katrin	5	Inglise keel III kooliaste	Avatud improtund, liige improtrupis	2014-2015
Piret	4	Algklasside õpetaja I kooliaste; matemaatika	Kooliteater, moodulõpe, liige improtrupis	2013
Maia	7	Algklassid I kooliaste: eesti keel, kunst, matemaatika, loodus-ja inimeseõpetus; inimeseõpetus III kooliaste; draamaõpetus IV kooliaste	Läbi noortelaagri ja teatri	2013
Sirli	2	Loodusõpetus, inimeseõpetus, bioloogia, geograafia I-III kooliaste	Läbi näitetrupi ja teatri	2013-2014

Intervjueeritavad olid nooremapoolsed õpetajad, kes on koolis töötanud vähem kui 10 aastat, keskmiselt oli töökogemuse pikkus 5 aastat. Peamiselt oli improga kokkupuute kohaks improvõi teatritrupp ning neli õpetajat viiest alustasid impro harrastamisega enne õpetajana tööle hakkamist.

3.2 Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutasin poolstruktureeritud intervjuud. See viis aitab andmeid koguda nii, et lisaks kindlast intervjuukavast lähtumisele saavad intervjuueeritavad suunduda oma jutuga kaugemale ja anda näiteks korraga mitmele küsimusele vastuse, samuti võimaldab see intervjuerijal küsida ka täpsustavaid küsimusi (Lepik *et al.*, 2014). Tänu sellele saavad uuritavad minu läbiviidavas intervjuus avada rohkem oma mõttekäike ja kogemusi seoses impro mõjuga nende õpetajatööle. Samuti saavad nad tuua konkreetsete näidetega varustatud põhjendusi printsiipide kasutamisest ja erinevatest kasuteguritest nii õpilastele, õppeprotsessile kui õpetajale endale.

Andmete kogumiseks koostasint intervjuukava, mille küsimused jagasin kolme osasse, lähtudes magistritöö teooriaosast ja uurimisküsimustest. Esimese osa moodustasid sissejuhatavad küsimused, millega soovisin intervjuueeritavatelt saada teavet nende õpetajakarjääri ja improga kokkupuutumise kohta. Teises osas uurisin impro põhimõtete ja printsiipide kasutamist õpetajatöös ning kolmandas osas said intervjuueeritavad kirjeldada impro kasutamise kogemusi, kasutegureid ja mõjusid. Intervjuu koosnes 19 küsimusest, nendest 5 olid sissejuhatavad. Teine osa koosnes 5 põhiküsimusest, kolmas osa 7 põhiküsimusest ning selle kaks põhiküsimust sisaldasid lisaküsimust. Instrumendi (Lisa 1) koostamisel tuginesin sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaasi lehel kirjeldatud kvalitatiivse intervjuu-uurimuse kavandamise õppematerjalile (Lepik *et al.*, 2014).

Instrumendi valiidsuse suurendamiseks viisin läbi prooviintervjuu. Sellega kontrollisin kavandatud küsimuste mõistetavust ja vastavust uurimisküsimustele. Lisaks sain ülevaate, milliseid küsimusi muuta, mida veel küsida ning kuidas ise intervjuerijana vestlust suunata ja täpsustavaid küsimusi esitada. Pärast prooviintervjuud lisasin instrumenti juurde ühe küsimuse ja järgmistes intervjuudes küsisin rohkem ka täpsustavaid küsimusi, paludes intervjuueeritaval tuua konkreetseid näiteid või põhjendada oma arvamust.

Viisin 2023. aasta märtsi jooksul läbi 5 intervjuud, millest neli leidsid logistilistel põhjustel aset veebiintervjuudena intervjuueeritavatele sobivatel kuupäevadel ja kellaaegadel, 3 Zoomi keskkonnas ning üks intervjuueeritava soovil Google Meetis. Saatsin kohtumiste lingid neile 24 tundi varem. Ühe intervjuu viisin läbi silmast silma intervjuueeritavale sobivas kohas.

Intervjuud alustades tänasin intervjuueeritavaid aja leidmise eest, küsisin luba vestluse salvestamiseks ja nende poole pöördumiseks “sina” või “teie” vormis. Selgitasin, et kasutan intervjuud ja salvestust vaid käesoleva magistritöö tarbeks ning pean kinni

konfidentsiaalsusest, kasutades nimede asemel pseudonüüme. Seejärel tutvustasin lühidalt oma töö teemat ja eesmärgi, mida intervjuuga saavutada soovin. Lühim intervjuu kestis 21 minutit ja pikim 45 minutit, intervjuude keskmine pikkus oli 29 minutit. Intervjuu lõpus tänasin intervjuueeritavaid veelkord, lubasin neil huvi korral tutvuda valmiva uurimuse sisuga ja küsisin luba andmeanalüüsi juures küsimuste või täiendava informatsiooni vajaduse tekkimisel vastata täpsustavatele küsimustele.

3.3 Andmeanalüüs

Kasutasin andmete analüüsimiseks kvalitatiivset induktiivset ehk andmetest lähtuvat analüüsi. Valitud viisi tugevaks küljeks on uuritavate maailma mõistmine ning nende tähenduste ja tõlgendussüsteemide uurimine (Kalmus *et al.*, 2015). Käesoleva magistr töö puhul aitab see viis kirjeldada huvipakkuvaid nähtusi ja leida vastused uurimisküsimustele ehk antud juhul õpetajate kogemusi impro printsiipide kasutamisest õpetajatöös ja sellega seoses nende isiklike tundeid, arvamusi ja mõjusid ning elulisi näiteid.

Intervjuude helisalvestuste transkribeerimise hõlbustamiseks kasutasin TalTechi keeletehnoloogia laboris väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastusprogrammi leheküljel <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/> (Olev & Alumäe, 2022). Kuulasin salvestused üle ja viisin paralleelselt transkriptsioonidesse sisse vajalikud parandused, muuhulgas õigekirjavead ja valed sõnad. Transkribeeritud tekstide pikkus oli keskmiselt 7 lehekülge.

Analüüsiks lugesin korduvalt läbi intervjuude transkriptsioonid ja kodeerisin kasutades QCAmap veebitarkvara. Selles etapis oli hästi näha, kuidas intervjuu puhul leiab mõni küsimus vastuse hoopis teise küsimuse vastuse sees. Andmeanalüüsi usaldusväärsuse suurendamiseks kodeerisin andmeid korduvalt. Esmalt kodeerisin konkreetsemaid märksõnu, fraase ja lauseid. Märgistasin need tekstiosad ja andsin neile sisust lähtuvad koodinimetused. Järgmised kodeerimised viisin läbi paar päeva hiljem. Lugesin uuesti läbi transkribeeritud tekstid ning üritasin leida tähenduslikke üksuseid suurematest ja üldisematest lõikudest, samuti muutsin osade koodide nimetusi. Näiteks küsimuse juures, milles õpetajad pidid kirjeldama olukordi, kus nad improt kasutavad või kasutanud on, märkisin ära kindlad kirjeldatud olukorrad: “*kui näiteks tuleb mingeid ootamatuid küsimusi*” (Piret), mille sõnastasin koodiks “Ootamatused”.

Moodustasin koodidest kategooriad, lähtudes koodide kokkukoondamisel nende sarnasustest. Näiteks koodid “objektitöö”, “reageerimine”, “jaatav kõneviis” ja “rollimängud

ja katsed” koondasin kategooria “Teised impro printsiibid õpetajatöös” alla. Kategooriate loomise olen toonud välja ka eraldi tabelina (Lisa 2).

4. Tulemused

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja improga kokku puutunud Eesti üldhariduskoolide õpetajate kogemused seoses improteatri printsiipide kasutamisega nende igapäevatoos ning uurida, kuidas nad improteatrist omandatud printsiipe õpetajatöös kasutavad ja milliseid tähelepanekuid ja muutuseid nad sellega seoses õppeprotsessis tajuvad. Selle peatüki moodustavad intervjuude tulemused uurimisküsimuste kaupa andmeanalüüsi tulemusena moodustatud kategooriate alusel.

4.1 Impro kasutamine õpetajatöös

Esimene uurimisküsimuse eesmärk oli välja selgitada, kuidas kasutavad õpetajad improst omandatud printsiipe oma õpetamises. Kategooriad, mille moodustasin andmeanalüüsi tulemusena selle uurimisküsimuse vastusena, on improvisatsiooni roll õpetajate arusaamades, “Jah, ja” printsiibi rakendamine õpetajatöös, teadliku impro kasutamine, teised impro printsiibid õpetajatöös, impro printsiipide kasutamise põhjused ja impro töövahendina.

Improvisatsiooni roll õpetajate arusaamades

Intervjueeritud õpetajad olid ühel nõul, et improvisatsioonil on õpetajatöös väga oluline roll ja kogu õpetamise olemus ongi oma olemuselt improvisatsiooniline. Tihti ei mõeldagi sellele, et oma töös üldse improvisatsiooni kasutatakse.

“Üleüldiselt ütleks, et iga päev on üks suur improvisatsioon. Aga jah, töös kui sellises kogu aeg improviseerime.” (Maia)

“/.../ma leian, et päris suur. Sest on erinevaid olukordi, kus peab kuidagi kiiresti või loovalt lähenema ja reageerima, siis see on kindlasti igapäevane. Ja tõenäoliselt mingis osas igas tunnis ka, kuigi ma selles mõttes, kui need olukorrad juhtuvad, siis ma ei mõtle, et see kuidagi improvisatsiooni, teatriga või mingi loomega seotud.” (Sirli)

Õpetajad toonitasid, et ka igapäevaelu on improvisatsioon ning tegelikult tegelevad sellest asjaolust lähtudes improvisatsiooniga ka need õpetajad, kes impro printsiipidest teadlikud pole ning nendega kokkupuudet ei oma.

“Jah, ja” printsiibi rakendamine õpetajatöös

Improteatrist tuntud printsiipe ja põhimõtteid kasutavad improkogemusega õpetajad aga teadlikumalt. Printsiipidest tuntuim “Jah, ja” leidis kõigi intervjueeritavate poolt kasutust ja läbis ühtlasi ka mitut teist printsiipi, sealhulgas näiteks lavapartneri (antud juhul õpilase) toetamist ja kuulamist.

“ “Jah, ja”, ma olen seda kasutanud, püüdnud ka tuua ka enda käekirja sisse, aga ka kui on mingid õpigrupid ja neil on omavaheline suhtlus, et siis ma ütleni justkui formaadiks selle, et “Jah, ja”- nüüd me teeme seda. Sa pead kuulama, mida eelmine ütles ja ehitama selle peale, et see paneb osalejad natukene teistsugusesse olukorda, nagu nügib neid ka kuulama, ilma et ma ütleksin, et “Kuulake nüüd!” ” (Hele)

“Kindlasti see põhiline “Jah, ja”. Näiteks, kui keegi avaldab mingisugust mõtet või arvamust, siis nõustun sellega ja lisan sellele midagi, üks ole. No näiteks seal viiendas klassis olid vandenõuteooriaid lapsed nagu uurinud ja leidnud ja siis ma ütlesin “Jah, ja”, et nendessee peab kriitiliselt suhtuma/.../” (Piret)

“Jah, ja” rakendamine aitab tekitada klassis arutelusid ja soodustab grupitööde läbiviimist. Antud printsiipi abil saab vältida näiteks ühesõnaliste vastuste andmist. Ühtlasi tekitab klassis olukorra, kus õpilased peavad üksteist tähelepanelikult kuulama ja jälgima, et öeldut omalt poolt täiendada või toetada. Nii võib seda pidada ka distsiplineerivaks vahendiks, sest nõuab õpilaste tähelepanu ja kaasõpilasega samal ajal rääkida ei saa.

Teadliku impro kasutamine

Lisaks “Jah, ja” printsiibile oli õpetajatele oluline läbi teadliku impro kasutamise luua klassis rääkimist ja oma mõtete julget väljendamist soosiv õhkkond põhimõttega, et õigeid või valesid vastuseid ei eksisteeri. Turvalise keskkonna loomine, milles õpilased ei kardaks end avada, on õpetaja võimuses ning impro printsiipide tundmine toetab seda.

“Eelkõige nagu see, et kõik on õige, valesid vastuseid ei ole. Kõik on õige, mis sa otsustad teha, on hästi./.../Selleks, et lapsed saaksid kergemini ja vabamalt rääkida, ongi see, et meil ei ole mingeid piiranguid, kõik on õige, mis sa ütled ja lähme lihtsalt nagu vestlusesse.” (Katrín)

“/.../hästi oluline on täpselt see osa, et ei ole õigeid ja valesid variante ja vastuseid, et kõik see, mis me teeme selles ajahetkes, on ju selles hetkes õige ja sobilik. Ja ma arvan, et see on üleüldse minu kui õpetajana hästi tähtis noore inimesega suhtlemisel.” (Piret)

Peamiselt kasutatakse improt teadlikult, et julgustada õpilasi oma arvamust avaldama. Tihti kardetakse klassikaaslaste arvamust ja õpetaja halvaks panekut või usalduse kuritarvitamist. Keeruliste ja vahel ka isiklike teemade käsitlemisel, näiteks inimeseõpetuse programmis läbivõetavad seksuaalkasvatus, alkoholi ja uimastite kasutamine, peab klassis aset leidev suhtlus olema usaldav ja turvaline ning õpilane ei tohi tunda end oma mõtete või kogemuste väljendamisel halvasti.

Teised impro printsiibid õpetajatöös

Üksikute aspektidena toodi välja, et lisaks “jah, ja”- le kasutatakse õpetajatöös ka objektitööd õppetöö näitlikustamiseks, eriti kui mingeid vajalikke vahendeid pole käepärast, lihtsalt lõbutsemist ning blokeerimise ja eitava kõneviisi vältimist, mis suures osas kattuvad eelpool mainitud printsiipidega.

“Objektitöö on ka, aeg-ajalt tuleb sisse. On lihtsalt üks mitte nagu põhimõtetest, aga üks elementidest, seda ma olen ka aeg-ajalt sisse toonud, meelega. Natukene võibolla tavalist kõne vürtsitada või näitlikustada.” (Hele)

“/.../reageerimine mingisugusele asjale, näiteks mingisugused katsed bioloogias nägemisega- kuulmisega, seda olen teinud päris palju. Üks on näiteks helidepõhine, et sa pead reageerima, selgitama, mida sa kuulsid, siis kontrollima, kas ja mida sa kuulsid. Aga samamoodi, siin ei saa olla õige või vale, mida sa kuulsid, sa kuuledki seda, mis sa kuuled.” (Sirli)

Samuti tehakse õpilastega rollimänge ja erinevaid katseid, läbi mille rakenduvad ka printsiibid. Rollimängud aitavad olukordi paremini näitlikustada ja õpilastele arusaadavamaks teha. Peamiselt kasutatakse neid algklassides.

Impro printsiipide kasutamise põhjused

Impro printsiipide kasutamise põhjuseks on tihtipeale improt harrastavate õpetajate endi positiivsed kogemused. Nad teadsid, kuidas mingid printsiibid töötavad ja improga tegelemine tekitas neis endis vaimustust. Õpetajad, kes puutusid improga enne õpetajatöö

alustamist kokku, olid veendunud, et tahavad omandatud printsiibid ka oma tulevases töös kasutusele võtta.

“Peamine põhjus ongi see, et ma tean ja olen kogenud ise, et see töötab. Ka olukorras, kus inimesed üksteist ei tunne, et kui need põhimõtted on omavahel kokku lepitud, et teeme niimoodi, siis inimesed ei peagi üksteist tundma, et nad tunneksid ennast juba turvaliselt. Mõnes mõttes selline kiirkäik, et neil oleks hea olla. Ja endal on ka hea olla.”

(Hele)

“See annab sellise reaalelu ettekujutuse või paneb nagu mingisuguse kuiva teooria pärisellu, et ta nagu tekitab mingisuguse seose, kus ta on põnev, ma leian, et see aitab võib-olla mingeid asju meelde jätta paremini.” (Sirli)

Impro printsiipe kasutavad improkogemusega õpetajad teadlikult, et soodustada arutelusid, õpilaste eneseväljendusoskust, aidata õpilastel õpitavas seoseid luua ja vähendada eksimishirmu. Nende kasutamine muudab tunni mitmekesisemaks ja loob turvalise keskkonna. Kuna õpetajatel on positiivsed kogemused seoses impro harrastamisega, soovivad nad seda ka klassiruumis rakendada lootuses, et õpilased võtaksid selle omaks.

Impro töövahendina

Impro harrastamisel omandatud tehnikad ja teadmised on õpetajate jaoks justkui töövahend või “tööriistakast”, millest vajadusel sobiv vahend valida. Ka lihtsalt teadmine, et eksisteerib võimalus improt kasutada, annab õpetajatele kindlustunnet. Neid põhimõtteid kasutatakse üldiselt enim ootamatutes olukordades või juhul, kui on tõenäosus erinevate arvamuste ja erimeelsuste tekkimiseks.

“/.../ õpetajatöös mõnikord tuleb ette ootamatuid olukordi, kus siis on hea võtta varnast mingi selline improasi, millega siis tundi täita /.../ et juba see “fun” aspekt, et kui sul on juba selline väike arsenal asju olemas, et oh, paneme nüüd õpikud kinni, teeme hoopis seda /.../” (Katrin)

“Kui näiteks tuleb mingeid ootamatuid küsimusi /.../ võib-olla kui ma ei oska vastata või kui küsimus on lihtsalt sihuke ka veidi naljakas, et siis oskan kindlasti naljakalt ka vastata kohe/.../näiteks mul oli ka kaheksas klass. Ja no kaheksandas klassis sellised mõnusad tiinekad. Et kui keegi midagi natuke nõmedat võib-olla ütles, et siis samamoodi ma oskasin kohe kiirelt midagi vaimukat või tabavat vastu öelda.” (Piret)

I kooliastmega saab kasutada erinevaid impromänge ja printsiipide osas lähtutakse pigem reeglitest, näiteks käe tõstmine, kui soovitakse rääkida või vastata. II ja III kooliastmega töötamine on keerulisem õpilaste murdeea eripärade tõttu, samuti on klassides välja kujunenud erinevad võimupositsioonid ja võib esineda rohkem koolikiusamist. Mõned õpilased ei julge end enam nii vabalt väljendada või ollakse väga julged ning katsetatakse õpetaja taluvuspiire. Sel juhul võib impro aidata mõlema äärmuse tasakaalustamisega.

Ka olukordade juures käivad läbi enim mainitud “Jah, ja” ning õige-vale puudumise printsiibid, mis julgustavad õpilasi vabamalt arutlema. Nendest lähtumine aitab õpilastel õpitu vahel seoseid luua ja enda jaoks suurema pildi kokku panna.

“Ma kasutan neid printsiipe aruteludes, näiteks kui me arutleme, /.../ just täpselt näiteks seesama narkootikumide teema, mis on inimeste suhtumised ühes või teises suunas.”
(Maia)

“/.../ kui see teooriaosa õpikus kõik läbi loetud, seal peas on lihtsalt nendel kuiv tekst. Ja siis, kui on vaja mingeid näiteid, kuidas inimene reageerib, kuidas inimene toimib. Kuidas me kuuleme, kuidas me näeme, mis info me sinna juurde paneme, et siis kuidas aju, nii-öelda, kogu selle teema kokku seob, ma ise tavaliselt ei selgita. Kuidas need asjad nagu päriselus on, ma jätan selle järelduse õpilaste endal teha.” (Sirli)

Impromängud on hea viis tundi põnevamaks muuta, eriti silmas pidades just nooremaid õpilasi I ja ka II kooliastmes, kes õpivad paremini läbi mängu.

“Kui me räägime väiksematest, noorematest õpilastest, siis on neid hea kuklas meeles pidada näiteks sissejuhatavate harjutustena, tegevustena, kus õpilastel ei pruugi olla veel täit teadmist õpitavast teemast ja nad saavad välja pakkuda, mida nad võiksid juba teada või ei pruugi veel teada, mida nad tahavad teada saada.” (Maia)

Improtehnikate ja põhimõtete teadmine on vähendanud vajadust ainetunde põhjalikult ette planeerida, andes nii õpetajale rohkem aega ja vabadust. Valmistatakse ette küll plaan, mille järgi teada, mis teemasid on vaja käsitleda, millest rääkida ja mis materjale kasutada, aga välditakse ebavajalike detailide läbimõtlemist, käsitletavate teemade järjekord ja meetodid sünnivad kohapeal. Kuna õpetamine on improvisatsiooniline, siis sellest teadmisest lähtudes tuleb arvestada ootamatuste, kõrvalekaldumiste ja plaaniväliste asjadega. Kontrollivajadusest on lahti lastud ning kui juhtub midagi plaanivälist, ei tunta ennast selle tõttu halvasti, vaid käsitletakse pigem õpi- ja arenemiskohana.

“Mida täpsemad on plaanid, seda lihtsam on seda justkui ellu viia, aga kuna seotud on ka inimesed, siis need plaanid lähevad tavaliselt alati untsu. Nii et mul ei ole mõtet teha detailseid plaane, mul ei ole mõtet 110% ette ära mõelda. Kui mul on 50 või 75 protsenti mõeldud enam-vähem, on nagu jumala hästi ja siis on ruumi ka kõrvalekalletele.” (Hele)

Üks õpetaja rääkis, et on ka ainult impro põhimõtetele toetudes tundi andnud. Klassi ette astudes ei saa ainult improvisatsioonile toetuda, mõningane ettevalmistus on oluline.

“/.../ läksingi improga tundi, et ma olin minimaalselt tegelikult ette valmistunud. Mitte muidugi iga kord, pigem harva. Aga noh, ma tundsin, et kuna ma tean, et ma oskan improt, ma olen seda õppinud, siis ma eeldan, et ma saan ka klassis sellega hakkama. /.../ samas väga palju jäi ka tegemata, kuna ma ei olnud ette valmistunud või ajaliselt jäin võib-olla hätta /.../” (Piret)

Teine õpetaja märkis samas, et ettevalmistusprotsess ei ole eriti muutunud ja oleneb antavast aineist, materjalidest, teemadest. Kuigi ka sel puhul on mängus improvisatsioon, ei kasutata seda teadlikult.

“Ma arvan, et ei ole märkimisväärselt muutnud ta protsessi. /.../ see on jällegi kuidagi hästi intuiitiivne mingitel hetkedel. Et ikka sa võtad need teemad, mida läbida, ette, lihtsalt sealt hakkab tulema, et kuidas seda siis läbida /.../” (Maia)

Improtehnikate tundmine annab õpetajatele juurde vahendi, mida vajadusel rakendada. Kuigi sellest lähtumine muudab õpetaja elu mõnevõrra kergemaks ootamatuste ja tundide ettevalmistamise osas, ei saa improt võtta kui vahendit, millele õpetajatöös täielikult lootma jääda.

4.2 Kogemused impro rakendamisesest õpetajatöös

Teise uurimisküsimusega soovisin teada, kuidas on impro ja selle printsiipide kasutamine õpetajate arvates muutnud õppeprotsessi. Selle tulemuste alapeatüki moodustavad kategooriad muutused õpetajatöös, muutused õppijates, muutused suhetes õpilaste ja kolleegidega, väljakutsed impro kasutamisel ja impro võimalused õppeprotsessis.

Muutused õpetajatöös

Improt harrastavad õpetajad on enda rollis täheldanud just positiivseid muutuseid. Õpetajatöö algus oli keeruline, kardeti eksida ja uusi asju katsetada, ka hirm ootamatute olukordade ees oli suurem. Enesekindluse kasv, suhtlemisoskuse arenemine ja julgus oma mõtteid väljendada on peamised, mille improga tegelemine on kaasa toonud.

“/.../ muutis mind julgemaks. Kui ma ikkagi alustasin õpetajana, siis oli ikkagi keerulisem, kui ma hakkasin aktiivsemalt impros käima, siis tuligi rohkem seda katsetust, julgust. Öelda asjadele jah, millele ma võib-olla enne ei oleks öelnud jah. /.../ ongi nagu kõige suurem see julgus, et ma julgen näiteks lastele raamatut ette lugedes mingeid hääli teha või kuidagi suuremalt ja rohkem žestikuleerida, et neil meelde jääks.” (Piret)

“/.../ma olen võib-olla jah, julge või ma olen ootamatustele avatud. Ma ei pelga neid.” (Maia)

“See on andnud mulle palju kiirema sellise reaktsioonivõime, kohanemisevõime ka kindlasti, suhtlemisoskust juurde. Ja sellist oskust märgata, nagu kohandada vastavalt inimese-inimeste, mis iganes siis teemadele või selles mõttes olukordadele ka kohandada.” (Sirli)

Intervjueeritavad, kes juba enne õpetajaametit improga tegelesid, tunnistasid, et sellega tegelemine suunaski neid oma praegusele rajale ja on kujundanud nad selliseks õpetajaks, nagu praegu on. Soov improt oma tundides kasutama hakata tuleb tänu isiklikele positiivsetele kogemustele.

“Mina läksin juba kooli selle mentaliteediga, et ma hakkam kasutama improtehnikaid ja printsiipe oma õppetöös. Ma ei ole kunagi olnud tavaõpetaja, ma olen kogu aeg olnud nii-öelda improga seotud ja improt alati kasutanud. Ta muutis mind selliseks õpetajaks nagu ma olen ja see on osa minu õpetamisstiilist.” (Katrin)

Lisaks õpetajarollile lisandunud muutustele on impro muutnud ka intervjueeritavate enesehinnangut ja üldist minapilti.

“Ma leian, et see on lihtsalt teinud mind huvitavamaks, sellepärast et seal on lihtsalt nii palju võimalusi ja kui ma ise neid tean ja kui ma neid edasi annan, siis ma saan jälle mingisuguseid uusi kogemusi ise vastu. See teeb mind mitmekesisemaks.” (Sirli)

Olulisemad kasutegurid õpetajatele on nende kogemuste põhjal julgus, eriti katsetamisjulgus ja esinemiskogemus, taaskord ka muutuste juures välja tulnud enesekindluse areng. Ka vähendab impro kasutamine õpetajate endi eksimishirmu ja perfektsionismi ning avab neid õpetajarollis teistest külgedest. Õpilased saavad näha õpetaja inimlikku poolt ja mõista, et ka tema on inimene ning võib vahel eksida. Õpetajad soovivad vähendada õpetaja ja õpilaste staatusevahet, mille kohaselt õpilased peavad vaatama õpetajale alati alt üles.

Lisaks toodi välja, et kui improt ja printsiipe õpilastega piisavalt palju kasutada, ei pea ühel hetkel enam selgitama, mida ja kuidas teha tuleb. Printsiibid muutuvad klassiruumis iseenesestmõistetavaks, nagu klassiruumis kehtivad reeglidki.

“Minule endale võib-olla see annab jälle sellist paindlikkust iseendale inimesena ja julgust. Et katsetada ja minna oma asjaga edasi ja et ma ise ei kuku seal klassi ees kokku, et nüüd läks jamaks, et ma arvan, et see on kõige suurem ja kõige olulisem.” (Maia)

“/.../ avatumaks võib-olla, ja muidugi see nii-öelda “public speaking” aspekt. Et see esinemisaspekt, sest õpetajad tegelikult esinevad iga jumala tund. Nad on klassi ees, nad esinevad. /.../ Kui sina vead tundi, läbi viid, esined seal ja see, et sa oled improt teinud, tähendab sulle rohkem seda enesekindlust ja julgust, et seda olla.” (Katrin)

Õpetamine kui tegevus ja protsess on tänu improle juurde saanud erinevaid aspekte mängulisuse koha pealt ning improt pikemalt rakendanud õpetajad suudavad näha improviseerimiseks soodsaid olukordi. Selleks, et õpilased impro põhimõtetega kaasa tuleksid, peab õpetaja olema julge ja ise eeskujuna näitama.

“/.../ Tee ise esimesena see loll asi ära, näita ette, see on okei, teised niikuinii juhivad minust, õpetaja mõttes. Ülejäänud õpilased ju juhivad sellest, mida mina teen, kuidas mina reageerin ja kui mina näitan alguses, et see on okei, siis nad julgevad kaasa tulla. Kui ma teen vastupidi, et ise midagi ei tee sellist imelikku või teistmoodi, siis nad ei julge ka teha. Ma pean ise ette näitama.” (Hele)

“Minu metoodika võib-olla on natukene teistmoodi, kui on nii-öelda klassikalisel õpetajal, kes seisab klassi ja see õpetab. /.../ Pluss kõik see selline mängulisus sinna juurde ja kuidas me saame läbi katsetamise õppida või läbi mängimise ja kui me ei saa mingitest teemadest aru, siis võtame, mängime seda läbi, teeme kõiki selliseid asju.” (Maia)

Muutused õppijates

Intervjueeritud õpetajate kogemuste põhjal aitab impro õpilastel paremini õppida ja arendada enesetõhusust. Õpilased lahendavad ülesandeid ja probleeme ise ja ei looda suures osas ainult õpetaja või õppematerjali peale. Mainiti, et õpilased sõltuvad vahel liiga palju olemasolevatest allikatest ning ei julge enda mõtteid ja arvamusi avaldada, rääkimata allikate ja isikliku arvamuse seostamisest. Impro suunab õpilasi raamidest välja mõtlema, nad on julgemad iseseisvalt tegutsema ja usaldavad ennast rohkem. Kui õpilased ei karda eksida, ei vaja nad ka õpetajapoolset kinnitust, mis ühtlasi lihtsustab õpetaja tööd. Näiteks ei käi laps pidevalt õpetaja laua juures küsimas, kas ta on kõik õigesti teinud või ei istu ta kunstitunnis valge paberilehe ees kartuses, et joonistab valesti.

“Mulle tundub, et siis nad panevad selle asja nagu perspektiivi paremini, ma ei ütle, et see on alati sada protsenti niimoodi, et kõik saavad kohe aru mis ja kus ja kuidas toimib, aga kindlasti neil mingisugused seosed tulevad kergemini ja paremini. Nad õpivad ise ka kiiremini käigu pealt mõtlema või lahendama ja nii-öelda kastist välja üldse, ehk siis mitte ainult ei vasta küsimustele mingisuguse õpiku järgi, vaid lisavad sinna mingeid erinevaid teemasid, mida õppinud oleme, mis oli nagu põnev, mis meelde jäi.” (Sirli)

“/.../ õpilased on väga mõnedes raamides kinni musta ja valge peal, siis samas kõik see selline improteematika aitab neil avaneda mingis mõttes ja näha seda maailma siis võib-olla natuke laiemalt, kui lihtsalt õige ja vale. Nad julgevad ennast siis ka nendeks ootamatusteks, ette valmistada või seada, et nad on julgemad vastu võtma. Ja on näha, et kui mingeid harjutusi teha või need põhimõtteid seal läbivalt kasutada, siis nad harjuvad nendega. Ja see muutub nende enda loomulikuks nagu osaks elukäigust.” (Maia)

Üks õpetajatest, kes on oma tundides põhjalikumalt rakendanud erinevaid impromänge märkas, kuidas laste keeleoskus tänu mängude kasutamisele just vestluse koha pealt areneb:

“Üheksa nädalat oli meil siis kestis see “case study”, kus me siis läbisime need kolm levelit ja kuidas seal iga leveliga oli näha, kuidas tegelikult lastel see inglise keeles kuulamis- ja rääkimisoskus aina paremaks läheb. Et nad julgevad rohkem rääkida ja nende arusaamine ja kuulamine nii-öelda muutub nagu lihtsamaks ja kergemaks, sest et neile on see põnev. Nad on huvitatud sellest, mis toimub, nad kuulavad, parema meelega ja samamoodi ka see, et läbi nende mängude nad olid nii-öelda sunnitud rohkem rääkima.” (Katrin)

Kui õpetajad on impro põhimõtted klassiruumi toonud, näevad nad, millist kasu see õpilastele ja ka endale avaldab. Suures osas jookseb põhjustest läbi printsiip, mille kohaselt “õiget” ja “valet” pole. Klassis tekib usalduslik õhustik ja õpilased tunnevad, et saavad rääkida ka oma hingel olevaid muresid. Paljudes kodudes puudub õpilastel turvaline ruum, kus seda teha saaks ning ka kõigi õpetajatega ei ole see võimalik.

“/.../ta võtab nagu selle pinge maha ja nad hakkavad nagu lõbutsema ja muutuvad avatumaks, nad julgevad rohkem, ja mis inglise keeles meil ongi tähtis, et lapsed ju räägiksid.” (Katrin)

“/.../loob seda turvalisust, mida on hästi paljude noorte jaoks üleüldises elus vähe. Võib-olla see on see koht, see ruum, mida mina saan tekitada, /.../ et nad tunnevad, et see on ruum, kus ma võin öelda välja oma mõtteid, mis alati on õiged, siis neil on hea olla ja see tekitab õppimiseks soodsa olukorra.” (Maia)

Muutused suhetes õpilaste ja kolleegidega

Tänu suhtlemisoskuse arenemisele on muutunud ka õpetajate suhted oma õpilaste ja kolleegidega. Viimastega julgetakse rohkem koostöö arendamiseks suhelda, sealhulgas ka nendega, kellega tavaliselt suurem kokkupuude või otsene vajadus suhelda puudub. Nii on õpetajatel tekkinud rohkem võimalusi erinevatest projektidest, üritustest ja tegevustest aktiivselt osa võtta ja nendesse omalt poolt panustada ning läbi selle veel omakorda rohkem kolleegidega suhelda ja neid tundma õppida.

“Kolleegidega võib-olla ka jällegi see suhtumine, et “Jah, ja”, teeme ära ja. Et kas mingisugused koostööd või projektid või mis iganes. /.../” (Piret)

“/.../ tegelikult nii kolleegidega kui õpilastega, et ma olen väga avatud, võib-olla. Et jah, mulle meeldiks mõelda, et pigem selline tore ja lõbus. Et äkki on lihtne minuga suhelda ja õpilased, kõik see loob seda usaldusliku suhet, siis nad tunnevad, et nad võivad minu juurde tulla ja minuga rääkida ja minuga arutada.” (Maia)

Suhtlemisel ja suhtlemisoskuse arengul on oluline roll nii õpetaja vaimse tervise hoidmisel kui probleemide lahendamise juures. Impro võib aidata kolleegide koostööle kaasa ning vältida olukordi, kus tekivad möödarääkimised või konfliktid. Kuigi suhtlus kollektiivis on mõnevõrra paranenud just improga tegelevate õpetajate initsiatiivil, sooviti, et õpetajad

omavahel rohkem suhtleks ning samuti mõnest printsiibist lähtudes arutleda või ideid välja pakkuda saaks.

“/.../ ma tahaksin, et õpetajad ise omavahelises suhtluses seda teadlikumalt võibolla kasutaks, et ei ole nii, et ainult õpilased peavad tegema, aga ka õpetajad omavahel suhtleks omavahel mingitel koostööhommikutel või koosviibimistel /.../” (Hele)

“See kindlasti aitaks parandada kolleegidevahelisi suhteid üldse ja ma leian, et see aitab kaasa ka paljudele muudele probleemilahendustele mitte ainult tunnis, samamoodi jälle kolleegide vahel, mingisugused koolikäsimused.” (Sirli)

Õpilastega on suhted õpetajate hinnangul pigem alati head olnud ja impro põhimõtteid sisse tuues tunnevad nad, et suudavad õpilastega rohkem ühel lainel olla ning usalduslikku suhet luua. Impros suheldakse omavahel vabalt ja sõbralikult ning sama mentaliteeti meeldib õpetajatele ka klassiruumis rakendada, mille kohaselt kõik klassisviibijad on improviseerijad. Tänu sellele väheneb omakorda õpilaste ja õpetaja staatusevahe ja julgetakse vabamalt rääkida. Õpetajate hinnangul võtab enamik õpilastest impro väga hästi vastu, eriti märgitakse ära algklassid, kelles on säilinud mängulisus. Nad on uutele kogemustele vastuvõtlikumad ja tulevad aktiivsemalt kaasa.

“/.../ hakkab vestlema nendega nii, kuidas neile see huvitav tunduks, mingisugune eesti-inglise keele segu, väljendid, mingisuguseid inglisekeelsed videod, Tik-Tokid, mingid näited sealt juurde, mis teeb nagu nende jaoks seda huvitavamaks. Ehk siis aitab selles mõttes luua kontakti ja ma loodan, et ma ei tundu päris siukene juurikas neile, kes nagu ei oska asju selgitada, või kes teeb kuivalt neid teemasid.” (Sirli)

Impro kasutamisega kaasa tulnud muutused on õpetajate hinnangul olnud positiivsed ning arendanud mitmeid õpetajaametis vajalikke oskuseid, nagu mainitud suhtlemisoskus. See omakorda on parandanud suhteid kooliperega ning avanud erinevaid võimalusi ürituste, projektide ja uute tutvuste näol. Õpetamismetoodikad on mängulisema lähenemisega ning aitavad õpilastel teemasid paremini omandada ja näha õpetajat kui usaldus- ja nendega võrdväärset isikut.

Väljakutsed impro kasutamisel

Impromängude ja impro põhimõtete kasutamine õppetöös ei ole universaalsed lähenemised, mis kõigile õppijatele sobiks. Nende rakendamisel ainetundides tuleb ette ka raskuseid ja

tagasilööke. Enamasti on keeruline teha õpilastele selgeks printsiip, mille kohaselt õiged ja valed vastused puuduvad. Just alustava õpetajana või uue klassikoosseisuga tuleb selgitada, milleks miski vajalik on ja seda pidevalt meelde tuletada. Võib juhtuda, et õpilased ei tule tehtavaga kaasa, mille korral peab õpetaja omakorda improvisatsiooni kasutades plaane ümber muutma.

“Tuleb ette neid selliseid fikseeritud mõtte, fikseeritud olekuga noori ja inimesi, kes ei suuda võib-olla vastu võtta seda, et ei ole õiget ja valet, et kõik on sobilik. /.../” (Maia)

Impro esmakordne sissetoomine ainetundidesse on õpetajate jaoks eneseületus, mis nõuab omajagu julgust, sest õpilaste reaktsiooni on võimatu ette ennustada. Üldiselt öeldi, et kõik väljakutsed on praeguseks hetkeks ületatud, kuigi võivad veel vahel ette tulla.

“Ma läksin tundi ja siis tegin neid harjutusi ja põhimõtteid, siis ma tundsin ikkagi end natukene ebakindlalt, sest ma ei teadnud, kuidas nad selle vastu võtavad. Ma ei teadnud, kas nad hakkavad naerma, kui näiteks objektitööd sisse tuua/.../ on ka see, kuidas panna õpilased ennast mugavalt tundma, et nad ka teevad ka mingit imelikku häält. Midagi, mida nad tavaliselt ei tee. Võibolla sellise kindla ruumi loomine selleks, et nad oleks valmis seda proovima.” (Hele)

Mõne õpetaja arvates väljakutseid eriti ei ole, pigem on impro alguses õpilaste jaoks lihtsalt harjumatu. Kõiki õpilasi on võimalik kaasata, siiski pidades silmas inimeste erinevusi. Leiti, et improt saab kohandada iga õpilase vajadustele vastavaks ja pigem on selle kasutamine õpetajatööle ainult kasuks tulnud.

“Et mis ei sobi ühele, see sobib teisele, et seal tuleb lihtsalt selle maailma sees natukene ringi pusida ja otsida ja ma arvan, et igatühele leiab mingisuguseid selliseid tegevusi, mis kannavad impro põhimõtteid. “ (Maia)

Õpetajana tuleb arvestada asjaoluga, et kõik õpilased on erinevad inividid ning erinevad on ka nende õpistiilid ja eelistused. Seetõttu ei pruugi mõni laps end siiski õpetaja poolt loodud ruumis turvaliselt tunda ja vajab õppetöös rohkem klassikalist lähenemist. Samuti leiti, et igas tunnis ei saa ja ei ole võimalik improt rakendada.

“Väljakutse ongi see, et tegelikult kõik õpilased ja kõik me inimestena oleme erinevad. Ja samamoodi ju kõigile ei meeldi ega sobigi see. Need õpilased, kellele ei sobi ja ei meeldi,

nendega on raskem saada neid pardale. /.../ sellega tuleb leppida, sellega tuleb arvestada ja selle ümber nagu mängida.” (Katrin)

Õpilaste eripärasid, sealhulgas erivajadusi arvesse võttes tuleb ka impro põhimõtteid kasutades teha tunnis muudatusi, mis oma olemuselt samuti improvisatsiooni alla kuulub. Tuleb arvesse võtta, et õpilased puutuvad kokku ka teiste õpetajatega, kelle meetodid on teistsugused või sobivad nende vajadustega paremini. Seetõttu ei pruugi impro kasutamine tunnis kõigile õpilastele meeltemööda olla. Kui klassis esineb kiusamist ja tõrjumist, ei saa samuti loota, et impro abil õhustikku vabaks ja turvaliseks muuta saaks.

“Ja tõesti, mõnele õpilasele ei lähe üldse peale ja sellest tulenevalt võib-olla siis ei istu talle see tund, ei istu mina talle kui õpetaja. Et siin tulebki leida tasakaal, et sellel traditsioonilisel õpetamisel, ma ei saa ju, terve tund ei ole mul impro peale üles ehitatud, mul on teatud õppekava, mida pean jälgima. Et anda natukene ka nendele õpilastele, kes tahavad sihukest traditsioonilist, klassikalist õpetamist.” (Katrin)

“Sellistele, kellele miski huvi ei paku, ma olen näinud selliseid ka, kellele lihtsalt miski koolist nagu ei kliki. /.../ kui sa oled väga pinges või oma mõtetes kinni või selline, kes ei taha väga rääkida või mõtteid avaldada, siis nende jaoks on see kindlasti keerulisem.” (Sirli)

Kuigi impro võib enesekindlust ja eneseväljendusjulgust tõsta, ei pruugi see alguses sobida tagasihoidlikematele õpilastele. Siiski on võimalik järjepidevalt seda rakendades leida igale õppijale improst sobiv osa. Põhimõtteid klassiruumis kasutades tuleb arvesse võtta õppijate erinevust ja lähtuma sellest tunni planeerimisel, või juba kohapeal tundi läbi viies märgata, mis kellelegi sobib või mitte. Õpetaja peab leidma tasakaalu impro ja traditsiooniliste meetodite kasutamise vahel.

Impro võimalused õppeprotsessis

Õpetajad said jagada ka mõtteid, kuidas impro kasutamine veel kasuks võiks tulla. Nad leidsid, et selle harrastamine ise on juba vaimsele tervisele kasulik tegevus, huvitegevusena on see üks moodus, kuidas ennast muredest ja töömõtetest vabastada. Sellest omandatud põhimõtted võivad aidata igapäevatoos ja eraelus end paremini hoida.

“Impro harrastamine tuleks kasuks niikuinii, sest et see õpetaja töö ei ole kerge, on nii raske ja stressirikas, see on nii paljunõudev. Kohati su tööpäev ei ole läbi, kui sa tuled

koolimajast ära, eks seal on sada miljon asja kogu aeg vaja teha. Aga kui sul on mingi huvitegevus, üldse igasugune huvitegevus juba aitab.” (Katrin)

“/.../ sellises vaimses mõttes, ta on väga hea viis võib-olla enda ja oma töö ja oma elu ja kõige muu peegeldamiseks iseendale selle, et seda läbi seedida võib-olla. Kui mõelda õpetaja töö peale, siis sa pead ju, elad ühe päeva jooksul läbi tihtipeale väga palju. Et neid olukordi, mis ette võib tulla võib olla nii seinast seina kui vähegi võimalik. Ja see tekitab stressi ja kõike muid sellega kaasnevaid sündroome, haigusi. Ja võib-olla see üks meetod ja viis, mis on ju tore ja lõbus, aga samas aitabki neid emotsioone natuke endast läbi lasta läbi seedida, leida need õppimiskohad.” (Maia)

Üks õpetaja arvas, et impro võib vähendada või ära hoida läbipõlemist, mis on eriti tavapärane noorte ja alles tööd alustavate õpetajate seas. Tihti jäädakse oma järjest kuhjuvate muredega üksi ja kardetakse abi küsida, püüdes teiste silmis võimalikult tubli ja püüdlik välja paista. Impro harrastamisest tulenev suhtlemisoskus ja julgus võivad kaasa aidata sellele, et õpetaja jagab oma muresid näiteks kolleegidega ning leiab abi.

“/.../Pluss siis, kuna ta parandab suhtlemisoskust, osatakse otsida abi. Et kuna see noorte õpetajate puhul on hästi suur probleem, siis ma leian, et seda võiks ta täitsa aidata küll.” (Sirli)

Impro kasutamine toetab õpetamist ja õppetööd üldiselt. Põhimõtteid saab kasutada ka väljaspool klassiruumi ning lisaks võib aidata alustaval õpetajal klassi ees suuremast pingest vabaneda.

“Minu arust see ikkagi aitab kõiki aspekte õpetaja töö juures. Et on ta siis klassiruumis või klassiruumist väljas, kasvõi õppesõidul, kus saab ka mingeid tegevusi lastele, et ka sööta või ise välja mõelda. /.../ Kes nagu ise võib-olla õpetajana nii julge või nii agar ei ole oma nagu karakteriga või oma iseloomuga, et põnevaks teha, siis impro kindlasti toetab seda väga palju.” (Piret)

Tänu impro printsiipide ja tehnikate kasutamisele on õpetaja töö ja õpetamisprotsessid muutunud lihtsamaks ning impro toetab selle töö aspekte. Impro harrastamine aitab maandada stressi ja end peale igapäevatööd välja elada.

Arutelu

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja improga kokku puutunud Eesti üldhariduskoolide õpetajate kogemused seoses improteatri printsiipide kasutamisega nende igapäevatoos. Uurimisprobleemiks oli, kuidas rakenduvad pedagoogikas improteatrist tuntud printsiibid õpetaja sisemistes protsessides ja mõtteviisis. Sellest lähtuvalt uurisin empiirilises osas, kuidas kasutavad õpetajad improst omandatud printsiipe oma õpetamises ning kuidas on impro ja selle printsiipide kasutamine õpetajate arvates muutnud õppeprotsessi.

Uurimisküsimuse “Kuidas kasutavad õpetajad improst omandatud printsiipe oma õpetamises?” vastustena kirjeldasid õpetajad improteatrile omaseid printsiipe, mida nad oma ainetundides kasutanud on ning kuidas on need pedagoogilises töös rakendunud. Mainiti, et improvisatsioonil on nende töös suur roll ja õpetajatöö ongi oma olemuselt improvisatsiooniline. Ka Longtin ja Rossing (2016) tõid oma uurimuses välja, et paljud koolitundides kasutatavad tegevused ja etapid ning ka õpetamisprotsess tervikuna ise on oma loomult improvisatsioonilised. Õpetajatöös tuleb igapäevaselt ette olukordi, mille tõttu tuleb esialgseid plaane ümber muuta ja tundide läbiviimisel lähtuda õpilaste reaktsioonidest, sest kogu tegevus leiab aset kohapeal ja eelnevalt pole toimuvat, sealhulgas näiteks seda, mida õpilased vastavad või teavad, võimalik ette aimata.

Enim kasutatavad printsiibid õpetajate poolt on “Jah, ja” ning printsiip, mille kohaselt valed vastused puuduvad ja eksimine on lubatud. Peamiselt kasutatakse neid arutelude hõlbustamiseks, turvalise ja toetava klassiõhustiku loomiseks ja õppetöö põnevamaks muutmiseks. Golwitzer (2018) on samuti välja toonud, et “Jah, ja” aitab koguda mõtteid ja tekitada diskussiooni ning luua toetava õpikeskkonna, milles õpilased tunnevad end mugavalt võtmaks riske ja uurimaks teadmisi. Neid printsiipe praktiseeriv õpetaja aitab õpilastel oma mõtteid ja arvamusi rohkem esile tuua ja väljendada ning keskenduda vähem nende eksimustele (Longtin & Rossing, 2016).

Intervjueeritavad mainisid vähem teisi printsiipe, näiteks objektitööd ja reageerimist. Tõenäoliselt võib teiste printsiipide kasutamise vähesus olla tingitud asjaolust, et suur osa neist läbivad ka “Jah, ja” printsiipi. Näiteks tähelepanelik kuulamine ja pakkumiste vastuvõtmine on ühtlasi “Jah, ja” toimimise alusteks. Teine põhjus võib olla, et “Jah, ja” on improga kõige tihedamalt seostatav ning printsiipe, nagu kuulamine, reageerimine ja pakkumiste vastuvõtmine ei seostata otseselt improga, vaid peetakse tavapäraseks õpetajatöös ettetulevateks aspektideks.

Teise uurimisküsimuse “Kuidas on impro ja selle printsiipide kasutamine õpetajate arvates muutnud õppeprotsessi?” all räägiti erinevatest muutustest, mida intervjueritud õpetajad oma isiklike kogemuste põhjal välja tõid. Nad on täheldanud enda puhul enesekindluse ja julguse kasvu, paindlikkust, avatumat meelt, paremat kohanemisvõimet ja suhtlusoskust, samuti suhete paranemist koolikeskkonnas. Moshavi (2001) on kirjutanud, et näiteks “Jah, ja” printsiibi järgi talitavad inimesed parandavad suure tõenäosusega oma suhtlemisoskust, meeskonnatööoskuseid ning suurendavad oma loovust ja uuenduslikkust. Samuti on impro õppemeetodina õpetajakoolitust läbivate tudengite seas andnud võimaluse õppida toimetulekut keerulistes olukordades (Toivanen *et al.*, 2011). Loovuse ja uuenduslikkuse all võib mõista intervjueritavate poolt mainitud paindlikkust ja avatud meelt ning suhtlusoskuse paranemine ja sellest tulenev enesekindluse kasv said samuti õpetajate poolt kinnitust. Kuna improt harrastades saab erinevaid olukordi läbi mängida, siis põhimõtete tavaelus rakendamine on palju lihtsam ning sellest külge jäänud mõtteviisid toetavad printsiipide kasutamist ka klassiruumis.

Samad muutused avaldusid ka õpilaste puhul, lisaks on impro aidanud neil õpitavas hakata rohkem seoseid looma. Lähtudes printsiibist, mille kohaselt vigu ei eksisteeri, on nii õpetajad kui õpilased palju julgemad pakkuma välja uuenduslikumaid ideesid ning väljendama oma mõtteid ilma pikema sisemise analüüsita (Benjamin & Kline, 2019). Varasematest uuringutest ei tulnud selgelt välja õpilaste seoste loomise oskuse arengut, kuid tõenäoliselt on väljendusjulgus ning ideede peale ehitamine “Jah, ja” printsiibist lähtuvalt seda arendanud. Õpetajate jutust selgus, et nad on läbi printsiipide vähendanud õpilastes pidevat valideerimisvajadust, sõltumist õpetajast ja olemasolevatest materjalidest. Sellest tingituna on õpilased olnud niiõelda sundolukorras, kus tuleb hakata ise oma peas järeldusi ja seoseid mõtlema.

Intervjueritavad arutlesid, kuidas tundide ettevalmistamine on muutunud lihtsamaks, kõiki tunni etappe enam ülitäpselt ette ei planeerita ning ootamatuste korral on impro hea vahend, mida tundides kasutada. Varasemate uuringute põhjal on samuti märgatud, et improvisatsioon tuleb appi just ootamatutes olukordades ja aitab õpetajatel kiiremini ja lihtsamalt muuta näiteks tunni käiku või tehtavaid tegevusi (Adu & Adu, 2014), vähendab hirmu eksida ja vajadust tundide sisu viimse detailini ette planeerida (Golwitzer, 2018). Impro printsiipide tundmine on andnud õpetajatele kindlustunde ning positiivsed kogemused on seda vaid suurendanud.

Kasuteguritena mainiti muuhulgas, kuidas impro võib vaimse tervise hoidmisele kasuks tulla, aitab vältida läbipõlemist ja vabastab harrastusena pingetest ning mure- ja

töömõtetest. Impro harrastamisel on täheldatud positiivseid mõjusid näiteks esinemishirmu ja ärevushäirete all kannatavatele inimestele (Sheesley, Pfeffer & Barish, 2016). Ka õpetajad tõid välja, et esinemisoskus on arenenud ja seeläbi hirm selle ees vähenenud. Läbipõlemisest hoidumist seoses improga pole üksikasjalikult eriti uuritud, kuid see on tihedalt seotud üldise vaimse tervise temaga. Võib oletada, et vähenenud muremõtted ja ärevus leevendavad ka läbipõlemisohtu õpetajatöös.

Varasemates uuringutes on impro kasutamise kitsaskohti pedagoogikas vähe käsitletud ning keskendutud peamiselt positiivsetele aspektidele. Kuigi intervjueritavad arvasid, et impro võiks sobida kõigile ja erilisi väljakutseid ei kohanud, tuleb silmas pidada inimeste erinevusi. Osad õppijad vajavad õppetöole tavapärasest lähenemist ja igas tunnis impro põhimõtetest lähtuda ei ole võimalik. Seetõttu ei ole impro täiesti universaalne vahend, mida õppetöös kasutada ning tuleb arvestada tundide sisu, eesmärkide ja õppijate vajadustega.

Magistritöö kitsaskohaks on peamiselt väike valim uurimuse läbiviimisel. Uuritavate vähesus tulenes intervjuude äraütlemisest, kontakti mittesaavutamisest, üleskutse tegemisest vaid ühes põhilises infokanalis ning sellest, et tõenäoliselt pole improga kokkupuutunud õpetajaid veel eriti palju.

Töö praktiliseks väärtuseks saab pidada asjaolu, et sel teemal on seni vähe eestikeelseid uurimusi tehtud ja uurimistulemusi saab kasutada järgnevatel uuringutes. Magistritöös on läbiv teema ka vaimse tervise hoidmine, mis on eriti asjakohane seoses Ruutu10 ja MTÜ Peaasjad koostöös läbiviidava projektiga, mille põhifookuseks on vaimset tervist toetava improkomöödia praktiseerimine (PM Tervis, 2022). Siinne uuring võiks olla nii õpetajatele kui ka teiste elualade esindajatele motivatsioon alustada impro harrastamist või seda oma igapäevatoos kasutama hakata ning juba improga tegelevatele inimestele toetavaks materjaliks.

Uute uurimustena saaks käesolevast magistritööst lähtudes täpsemalt uurida veel psühholoogilist mõju, mida improga tegelemine avaldab, kuidas impro printsiibid teistes elualades ja elukutsetes rakenduvad ning lisaks intervjuudele ka vaatluse teel uurida impro kasutamist koolitundides. Samuti saaks muuta fookuse kitsamaks ja keskenduda näiteks kindlate ainete või aineõpetajate tegevuste ja kogemuste uurimisele.

Tänuõnad

Täna Ruutu10 kogukonda toetuse ja inspireerimise eest. Tänuõnad magistritöö juhendajale Liana Roosile konstruktiivse ja sisuka tagasiside ning kommentaaride eest. Täna oma

perekonda, sõpru ja elukaaslast, et olite kannatlikud ja toetavad ning aitäh kursusekaaslastele motiveerimise ja abi eest.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Ester Must

18.05.2023

Kasutatud kirjandus

- Aadland, H., Espeland, M., & Arnesen, T. (2017). Towards a typology of improvisation as a professional teaching skill: Implications for pre-service teacher education programmes. *Cogent Education*. 4. 10.1080/2331186X.2017.1295835.
- Alger, D. (2005). Rules of Improv. *Pan Theater*.
<https://www.pantheater.com/rules-of-improv.html>
- Benjamin, S., Kline, K. (2019). How to yes-and: Using improvisational games to improv(e) communication, listening, and collaboration techniques in tourism and hospitality education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. Volume 24, 130-142. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2019.02.002>
- Berk, R. A., Trieber, R. H. (2009). Whose Classroom is it, Anyway? Improvisation as a Teaching Tool. *Journal on Excellence in College Teaching*, 20 (3), 29-60.
- Dr. Adu, F. O., Adu, E. I. (M.Ed). (2014). Improvisation as a Tool for Improving the Teachers Knowledge In Basic Technology. *Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 4(1), 14-18.
- Drinko, C. (2020, 19. november). A Comprehensive Look at Theatrical Improvisation and its Applications. *Play Your Way Sane*.
<https://www.playyourwaysane.com/blog/a-comprehensive-look-at-theatrical-improvisation-and-its-benefits-and-applications>
- Gauss, A. (2019, 27. august). 13 Ways for Improvisers to Get a Suggestion. *Medium*.
<https://medium.com/the-improv-blog/13-ways-for-improvisers-to-get-a-suggestion-e73e3ee25b47>
- Golwitzer, B. (2018, 23. september). Improv in the Classroom. *Faculty Focus*.
<https://www.facultyfocus.com/articles/teaching-and-learning/improv-in-the-classroom/>
- Harold. (s.a.). *Improv Encyclopedia*. <http://improvencyclopedia.org/games/Harold.html>
- Holdhus, K., Høisæter, S., Mæland, K., Vangsnes, V., Engelsen, K. S., Espeland, M., & Espeland, Å. (2016). Improvisation in teaching and education—roots and applications. *Cogent Education*, 3(1), 1204142.
- Improvisatsioon ehk impro. (s.a.) *Eesti Improteatri kodulehekülg*.
<http://www.improteater.ee/1-2/> (10.11.2022)
- International Theatresports Institute'i kodulehekülg. (s.a.).
<https://impro.global/about-us/more-iti> (10.11.2022)
- Jackson, W. (s.a.) About Improv. <https://www.coverttheatre.com/about-improv> (12.11.2022)

- Johnstone, K. (2020). *Impro. Improvisatsioon ja teater*. Tallinna Raamatutrükikoda (lk 13-15).
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. *Tartu Ülikool*. <https://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lobman, C. L. (2010). What Should We Create Today? Improvisational teaching in play-based classrooms. *An International Research Journal*. 131-142.
- Moshavi, D. (2001). “Yes and...”: Introducing Improvisational Theatre Techniques to the Management Classroom. *JOURNAL OF MANAGEMENT EDUCATION*, Vol. 25 No. 4. 437- 449.
https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/105256290102500408?casa_token=xhyHbFVpASoAAAAA:CfGc_kET-itlGgMwJzX2KJMIInyvTayLtK8BrXqCpirBpdJ4fl8N1ZF-qQmvPWyM2JH3U0tx8-T9
- Olev, A. & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic HLT*.
- Otsingusõna “commedia dell’arte”. (2006). *Eesti Entsüklopeedia*.
http://entsyklopeedia.ee/artikkel/commedia_dell%E2%80%99arte
- Otsingusõna “pantomiiim”. (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat*.
<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=pantomiiim>
- Panayotova, T. (2018). Principles of Improvisation. *Accedia*.
<https://accedia.com/blog/principles-of-improvisation/>
- Rossing, J. P., Longtin, K. H. (2016). Improv(ing) the Academy: Applied Improvisation as a Strategy for Educational Development. *To Improve the Academy*, 35: 303–325.
<https://quod.lib.umich.edu/t/tia/17063888.0035.206/--improv-ing-the-academy-applie-d-improvisation-as-a-strategy?rgn=main;view=fulltext>
- Sawyer, R. K. (2004). Creative Teaching: Collaborative Discussion as Disciplined Improvisation.
https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/0013189X033002012?casa_token=QGcEraL7qXoAAAAA:h8WTt_N0RZ3cyKZz-rCCBsnHmcXp-v4BAAdY5Z3JBT5ijt9_x9oTADXz1MWZ3weKuvzICRofprCTr
- Sawyer, R. K. (2011). What makes good teachers great? The artful balance of structure and improvisation. In R. K. Sawyer (Ed.), *Structure and improvisation in creative teaching* (pp. 1–24). New York, NY: Cambridge University Press.
<http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511997105>

- Schwenke, D., Dshemuchadse, M., Rasehorn, L, Klarhölter, D & Scherbaum, S. (2021). Improv to Improve: The Impact of Improvisational Theater on Creativity, Acceptance, and Psychological Well-Being. *Journal of Creativity in Mental Health*, 16:1. 31-48, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15401383.2020.1754987>
- Seppänen, S., Tiippana, K., Jääskeläinen, I., Saari, O. & Toivanen, T. (2019). Theater improvisation promoting interpersonal confidence of student teachers: A controlled intervention study. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*.
- Sheesley, A. P., Pfeffer, M. & Barish, B. (2016). Comedic Improv Therapy for the Treatment of Social Anxiety Disorder. *Journal of Creativity in Mental Health*, 11:2. 157-169 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15401383.2016.1182880>
- Slazak, B. D. (2013). Improv(ing) Students: Teaching Improvisation to High School Students to Increase Creative and Critical Thinking. *Creative Studies Graduate Student Master's Projects*. 192. <https://digitalcommons.buffalostate.edu/creativeprojects/192>
- Sills, P. (s.a.) The Second City kodulehekülg. <https://www.secondcity.com/people/paul-sills>
- Strömpl, J. (2020). Üldmetodoloogilised küsimused. Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes. *Tartu Ülikool*.
- Toivanen, T., Komulainen, K., & Ruismäki, H. (2011). Drama education and improvisation as a resource of teacher student's creativity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 12, 60-69.
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. *Tartu Ülikool*.
- What is Improv? (s.a.) *The Hideout Theatre*. <https://www.hideouttheatre.com/about/what-is-improv/> (12.11.2022)
- What is the Viola Spolin Method? (2022, 8. märts) *Backstage*. <https://www.backstage.com/magazine/article/what-is-viola-spolin-technique-theater-games-74829/>

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

Sissejuhatavad küsimused

1. Nimi
2. Kui kaua olete õpetajana töötanud?
3. Mis ainet/aineid õpetate?
4. Kuidas ja millal puutusite improvisatsiooni ja improteatriga kokku?
5. Kui kaua ja millisel viisil olete improga tegelenud?

Impro printsiipide kasutamine õpetajatöös

1. Milline roll on teie töös improvisatsioonil?
2. Milliseid impro põhimõtteid/printsiipe olete oma õpetamises seni kasutanud? Palun tooge näiteid!
3. Mis põhjustel oma töös printsiipe kasutate? Palun põhjendage!
4. Millistes olukordades printsiipe kasutate/olete kasutanud?
5. Millised on impro kasutamisega seotud peamised väljakutsed Teie senistes kogemustes?

Impro harrastamise mõjud õpetajale, õpilasele ja õppeprotsessile

1. Millised on impro põhimõtete kasutamise olulisemad kasutegurid Teile kui õpetajale? Palun tooge näiteid!
 - a. Kuidas on impro põhimõtete kasutamine teid õpetajana muutnud?
2. Millised on impro põhimõtete kasutamise olulisemad kasutegurid õpetamisele? Palun tooge näiteid!
 - a. Kuidas on impro kasutamine teie õpetamist muutnud?
3. Kuidas on impro kasutamine mõjunud Teie suhetele ja suhtlemisele õpilaste ja kolleegidega?
4. Kas ja kuidas on impro põhimõtete tundmine muutnud tundide ettevalmistusprotsessi?
5. Millised on Teie seniste kogemuste põhjal impro põhimõtete kasutamise olulisemad kasutegurid Teie õpilastele? Palun tooge näiteid!
6. Millistele õppijatele impro teie kogemuste põhjal ei sobi?
7. Kuidas võiks impro harrastamine õpetajatele veel kasuks tulla?

Lisa 2. Kodeerimine ja kategooriate moodustamine

KOODID	KATEGOORIAD
Impro kasutamine õpetajatöös	
Igapäevane kasutus Suur roll	Improvisatsiooni roll õpetajate arusaamades
Arutelud Ideede peale chitamine Kaaslaste kuulamine Aktsepteerimine	“Jah, ja” printsiibi rakendamine õpetajatöös
Kõik on õige Valed vastused puuduvad Vaba rääkimine Hetkes olemine	Teadlik impro kasutamine
Objektitöö Reageerimine Jaatav kõneviis Rollimängud ja katsed	Teised impro printsiibid õpetajatöös
Positiivsed kogemused Tunni elavdamine Turvaline keskkond	Impro printsiipide kasutamise põhjused
Tunni täitmine Ootamatused Eriarvamused	Impro töövahendina
Kogemused impro rakendamisest õpetajatöös	
Enesekindluse kasv Suhtlemisoskuse paranemine Parem kohanemisvõime Huvitavamaks muutumine Eksimishirmu vähenemine Paindlikkus Eeskujude näitamine Mänguline õppimine	Muutused õpetajatöös
Parem seoste loomine Julguse kasv Turvaline ruum	Muutused õppijates
Usaldusliku suhte loomine Ühisüritused	Muutused suhetes õpilaste ja kolleegidega
Fikseeritud mõtteviis Ebakindlus Erinevad vajadused	Väljakutsed impro kasutamisel
Vaba suhtlus Stressimaandus	Impro võimalused õppeprotsessis

Summary

Teachers' experiences of using the principles of improvisational theater in teaching profession

In recent years, various improv groups have gained more popularity in Estonia, and the principles of improv theater have also begun to be applied in pedagogy. People practicing improv have noticed several positive changes in both their private and professional lives. The aim of the master's thesis was to find out the experiences of teachers of Estonian general education schools who have experiences in improv in relation to the use of improv theater principles in their teaching profession. Based on this, I set up a research problem to explain how the principles known from improvisational theater are applied in pedagogy through teachers' experiences, and the research questions:

1. How do teachers use the principles learned from improv in their teaching?
2. How do teachers think that using improv and its principles have changed the educational process?

The theoretical part of the work provides an overview of the essence of improvisational theater, its basic principles and their implementation in pedagogy. To find out the purpose, I conducted a qualitative study and carried out semi-structured interviews among five teachers who have improv experiences. I transcribed the texts of the interviews and created codes from which I formed categories to find answers to the research questions in the results chapter.

For the first research question about how teachers use the principles of improv in their teaching they mentioned that improvisation plays a big role in their work and that teaching is essentially improvisational. Longtin and Rossing (2016) also pointed out in their research that many activities and stages used in school lessons, as well as the teaching process as a whole, are improvisational in nature. In the work of a teacher, unexpected situations occur every day, due to which the initial plans have to be changed and lessons must be based on the reactions of the students.

The most used principles are "Yes, and" and the principles that there are no wrong answers and mistakes are allowed. They are primarily used to encourage discussions, create a safe and supportive classroom environment, and make learning more exciting. Golwitzer (2018) has also pointed out that "Yes, and" helps to gather thoughts and generate discussion, and to create a supportive learning environment. A teacher who practices these principles

helps students bring out and express their thoughts and opinions more than making them notice their mistakes (Longtin & Rossing, 2016).

Interviewees mentioned other principles less, such as object work and responsiveness. Probably, the lack of use of other principles can be due to the fact that a large part of them also go through the "Yes, and" principle. Another reason may be that "Yes, and" is most closely associated with improv.

For the second research question about changes in the educational process related to the use of improvisation teachers have observed an increase in self-confidence and courage, flexibility, more open-mindedness, better adaptability and communication skills, as well as improved relationships in the school environment. Moshavi (2001) has written that, for example, people who operate according to the "Yes, and" principle are more likely to improve their communication skills, teamwork skills, and increase their creativity and innovation. The improvement of communication skills and the resulting increase in self-confidence were also confirmed by the teachers.

The same changes were also manifested in the students, in addition, improv has helped them to make more connections in what they are learning. Based on the principle that mistakes do not exist, both teachers and students are much more courageous to propose more innovative ideas and express their thoughts without further internal analysis (Benjamin & Kline, 2019). Previous studies did not clearly reveal the development of students' ability to create connections, but it is likely that the courage of expression and building on ideas based on the "Yes, and" principle has developed it.

The interviewees discussed how the preparation of lessons has become easier, all stages of the lesson are no longer planned in advance, and improvisation is a good tool to use in lessons. Based on previous studies, it has also been noticed that improvisation comes to the rescue precisely in unexpected situations and helps teachers to change, for example, the course of the lesson or the activities to be performed faster and easier (Adu & Adu, 2014), reduces the fear of getting lost and the need to plan the content of the lessons in advance to the last detail (Golwitzer, 2018). Knowing the principles of improv has given teachers confidence, and positive experiences have only increased it.

In previous studies, the negative sides of using improvisation in pedagogy have been little discussed. Although the interviewees thought that improv could be suitable for everyone and did not encounter any special challenges, the differences between people must be taken into account. Therefore, improv is not a completely universal tool to be used in teaching, and the content of the lessons, the goals and the needs of the learners must be taken into account.

Among other things, it was mentioned how improvisation can be beneficial for maintaining mental health, helps prevent burnout and, as a hobby, relieves tension and thoughts of worry and work. Though not researched in previous studies, it can be assumed that decreased worries and anxiety also reduce the risk of burnout in teaching.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ester Must,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Õpetajate kogemused improteatri printsiipide kasutamisest õpetajatöös”, mille juhendaja on Liana Roos, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ester Must

18.05.2023